

Verdens skueplads var Hugo Pratts levende arkiv

Skitser, akvareller og tegneserier. Den italienske tegner og illustratør Hugo Pratt tegnede konstant, mens han rejste Jorden rundt. Brandts Museum har netop åbnet en udstilling med eksempler på hans enorme produktion fra årene 1945-1995. Pratts danske oversætter Lorens Juul Madsen gør status over et liv med Corto Maltese, Rasputin og et historisk og drømmeagtigt univers.

LORENS JUUL MADSEN

Under albatrossens hvide flugt vugger en sejlbåd i takt med Stillehavets ensformige åndedrag. I dag eller i går. En hvilken som helst dag i januar-februar 1915.
('Balladen om det fordømte hav')

Det begyndte på et drengværelse i Brede i slutningen af halvfjerdsrene. Vi var 14-15 år gamle, og vi havde for længst slugt samtlige Anders And-historier i Carl Barks' streg og Asterix og Tintin og alle mulige andre serier. Min ven Nils og jeg havde endda forsøgt os med vores egen stribe i spejdnernes blad. Men nu havde Nils fået fat i et album med en sømand, der hed Corto Maltese. Det her var noget andet.

Corto Maltese var ikke nogen spejderdreng. Han kaldte sig selv for lykkeridder, han var fri og cool, gik i en romantisk og ubestemmelig søofficersuniform, havde øring og rejste verden rundt på det ene vilde eventyr efter det andet. Han omgav sig med andre lykkeriddere som den flamboyante, dæmoniske og vanvittige Rasputin og stærke, smukke og gådefulde kvinder med navne som Gyldenmund, Banshee O'Dannann, Venexiana Stevenson og Ambiguity de Poincy.

Pratt kunne tegne en himmel med skyer og flyvende måger, så man fuldkommen tabte pusten, og eventyret lyste en i møde fra hver eneste side i hans historier.

Og det blev ikke dårligere af, at Corto Maltese i flere af historierne henvendte sig direkte til læserne og tog meget bestemt afstand fra helterollen.

Det fortsatte på universitetet, hvor jeg skrev en litteraturopgave om Pratt og

Corto. Den udmærkede sig vist ikke ved sin videnskabelige metode, men når jeg selv var begejstret for stoffet, og det var så fantastisk, som det var, måtte det bære igennem, mente jeg. Og det gjorde det da også, sådan til en middelkarakter. Men det skuffede mig enormt, da min underviser til eksamen spurgte, hvad det var, der var så specielt ved de tegneserier. Kunne hun da ikke se på opgavens fotokopierede bilag, hvor enestående en historiefortæller og tegner Pratt var?

En del år senere, i 2006, kom det mig for øre, at forlaget Faraos Cigarer ville genudgive en hel masse af Pratts ting i nyoversættelse – samt noget af alt det, der aldrig var blevet udgivet i Danmark. Og denne gang skulle værkerne præsenteres i et udstyr, der var en moderne klassiker værdig: Slut med Carlsen Comics' skræbete paperbacks fra fattigfirserne – nu skulle Pratt udkomme i hardcover og på lækkert papir og med de italienske og franske udgavens overdådighed af indledende essays, landkort, medaljer, uniformer og akvareller fra mesterens egen hånd.

Jeg blev fyr og flamme og skrev det, der må være mit livs mest spontane og mest motiverede ansøgning. Noget med, at jeg havde forberedt mig hele mit voksne liv på at oversætte lige præcis de ting, og det måtte forlaget simpelthen lade mig gøre. Og så havde jeg en af de uoversatte ting stående: historien om den gennemført usentimentale og temmelig brutale mestiz Jesuit Joe, som rejser rundt i den canadiske vildmark forklædt som bereden politibetjent og myrder løs på sin vej. Den kunne vi jo passende begynde med? Det mente forlaget heldigvis var en god idé.

Siden er det blevet til 12 album, en række forord og essays til udgivelserne og 2-3 album mere, som er på trapperne.

Den mest iøjnefaldende udfordring ved at oversætte Pratt er de pladsmæssige

CORTO MALTESE.

Sømand, lykkeridder og den evigt omrejsende eventyrer. Og i tilgift måske tegneren Hugo Pratts andet jeg?

ge begrænsninger inden for boblerne, som gælder alle klassiske tegneserier. Men det værner man sig nu ret hurtigt til. Den klart største udfordring er, at teksten næsten udelukkende består af dialog.

Closeup og replikker

Pratt behersker sit medie og udnytter det optimalt. I hans senere værker er der næsten ingen regibemærkninger og forklarende tekstkasser af typen 'senere, et andet sted'. Tegningerne får lov at tale for sig selv – sommetider med flere sider helt uden tekst – og resten foregår i dialogform. Et oplagt eksempel er den indledende side til det argentinske album 'Tango'. Historien starter nærmest filmisk med et closeup på det, der viser sig at være en billardkugle. Så zoomes der ud, og først sidst på siden ser vi billardspilleren, der siger de første par replikker.

Og så kan der pludselig være et par sider med masser af tekst, hvor historiens intrige eller bærende konflikt rulles ud i en samtale mellem nogle af personerne. Pratt kunne ikke kun tegne, han kunne også noget med sproget, og i fraværet af regibemærkninger bliver replikkerne

persontegnende i samspil med tegningerne.

En ting er, hvordan en person som Rasputin taler. Han er Corto Malteses alter ego, både ven og fjende, der kan true med at slå Corto ihjel, erklære ham sin uforbeholdne kærlighed og redde hans liv. Han er et menneske i sine følelsers vold og svinger mellem det barnagtige og stærkt sentimentale til det brutale.

Corto Maltese selv er derimod en kultiveret seriehelt, der læser litterære klassikere, og selv når han fornærmer en latinamerikansk officer, holder han på formen og lader aldrig følelserne løbe af med sig: »Hvorfor tror De mig ikke? Deres egen regering lader sig jo også repræsentere af operettekapitajner som Dem!«.

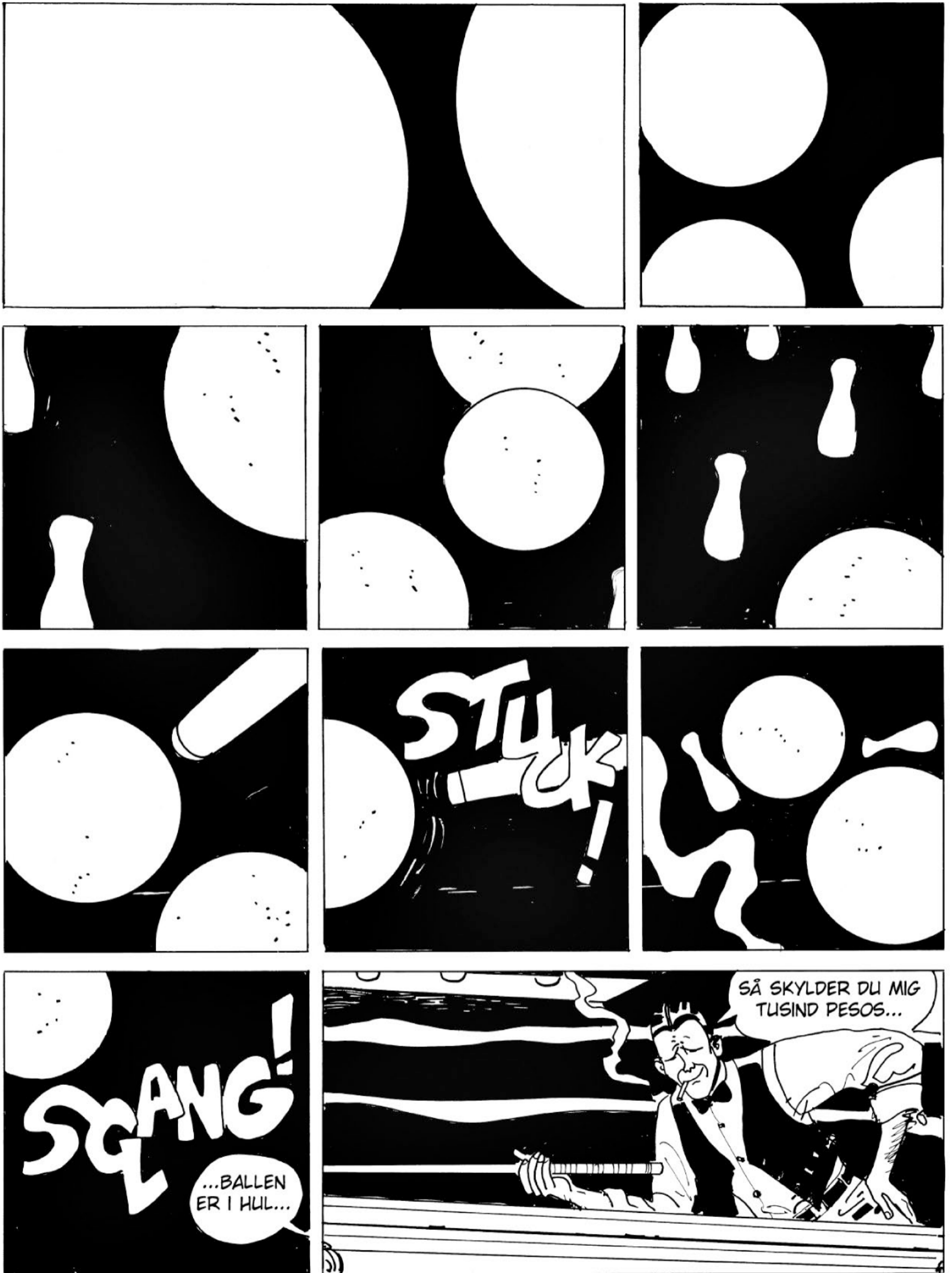
Tom olietønde

Men for at vende tilbage til min undervisers spørgsmål dengang på universitetet: Hvad er det, der er så specielt ved Hugo Pratt og hans store produktion?

Det er nok ikke til at komme uden om, at fascinationen hænger sammen med Pratt selv og hans utrolige liv. Ugo Eugenio Pratt alias Hugo Pratt blev født i 1927 i Rimini og var således ifølge en af sine biografer, Dominique Petifaux, »officielt italiener«. Officielt, fordi hans miljø lige fra begyndelsen var så kosmopolitisk, som det var. Pratt voksede op i Venedig i en familie med engelske og spansk-jødiske aner. I 1937-43 boede familien i den italienske koloni Abessinien (Etiopien), hvor Pratts far var udstationeret. Året før havde Mussolinis Italien overfaldet og annekteret landet.

Mødet med den fremmede kultur og soldater fra mange krigsførende nationer i det østlige Afrika blev afgørende for Pratts virke som tegner. I den selvbiografiske bog 'Aspettando Corto' (Mens vi venter på Corto) beskriver han et sted det uudslettelige indtryk, det gjorde på ham, da hans oplevede to kæmpestore, berusede sydafrikanske krigsflyvere, som var styrtet ned med deres fly: »Dengang vidste jeg endnu ikke, at verdens skueplads var på vej til at blive det levende arkiv, jeg skulle trække på som tegner«.

Pratt fortæller også om sit venskab med familiens etiopiske tjener, Brahane, der for at hævne sig på hans racistiske far lærer unge Hugo at tale amharisk. Faren har ikke gjort sig ulejlighed med at lære det lokale sprog – det er sandelig op til etiopierne at lære italiensk! »Me- ▶

FILMISK. Åbnings siden til albummet 'Tango', hvor Hugo Pratt billede for billede zoomer ud fra en billardkugle, er et af de mange eksempler på tegnerens – og fortællerens – suveræne teknik. Tegninger: Hugo Pratt.

get belejlig undskyldning. Og så tager de ellers røven på dig og kalder dig ras cocorò, og du smiler venligt til dem, og i mellemtiden har de kaldt dig en chef, der buldrer som en tom olietønde.

Der er også et guddommeligt fotografi af morfaren i fascistisk paradeuniform. Morfaren var pedicuremand af profession og får følgende skudsmål i billedteksten: »Min morfar, grundlægger af de fascistiske kampgrupper i Venedig og pedicure-militærstrateg«. Billedet rummer hele det tvetydige forhold til uniformerede mænd og kvinder, som præger Pratts historier, hvor soldater fremstilles med lige dele fascination og ironisk afstandtagen.

Buenos Aires, London og Venedig

Efter nogle år hjemme i Italien, hvor Pratt indledte sin karriere som serietegner, da han sammen med to venner tog initiativ til et serieblad, rejste han i 1949 til Buenos Aires, hvor han med afstikker til London og Venedig levede de næste 13 år. I Sydamerika levede Pratt en bohemtilværelse, arbejdede som revykunstner, krydsede pampassen på hesteryg og deltog i storvildtjagter.

Fra 1962 var Pratt tilbage i Europa, hvor han bosatte sig i Italien og senere Frankrig. Indimellem blev det til masser af rejser til Nord- og Sydamerika, Caribien, Stillehavet, Asien og Afrika.

Pratts liv var dog langt fra én lang ferierejse; han var en enormt produktiv serietegner og kunstner. Det kan man få et lille indblik i på den udstilling – den første på dansk jord – som netop er åbnet på Brandts Museum i Odense: 'Hugo Pratt. På sporet af Corto Maltese'. På udstillingen kan man både se eksempler på Pratts seriestriber og på de fantastiske akvareller, han også var leveringsdygtig i.

De sidste 11 år af sit liv boede den gamle globetrotter i Schweiz, af alle steder. Men selv Schweiz kunne han få noget eventyrligt ud af i Corto Maltese-historien 'Le elvetiche - Rosa Alchemica' (dansk: 'Alkymiens rose', 1989, og 'Helvetia', 2015).

At Pratt var eventyrets mester, blev understreget af hans italienske kollega og beundrer Milo Manara, som i albummet 'HP og Giuseppe Bergman' gør en person med umiskendelig lighed med Pratt til en slags 'eventyrleder', igangsætter af eventyret.

Hugo Maltese

Corto Maltese-skikkelsen er en form for idealiseret – spejlbillede af Pratt, hvilket har givet anledning til spøgefulde ordspil over de to navne – 'Hugo Maltese' og lignende. Pratt bidrog selv til mytedannelsen og selvscenesættelsen ved at udstyre sømanden med en regulær biografi: Født på Malta 10. juli 1887. Søn af en sigøjnerske og spåkone fra Sevilla og en sømand fra Cornwall. Og han antydede, at Corto skulle forsvinde i tiden omkring den spanske borgerkrig, der i Pratts øjne var den sidste »romantiske« krig. »I en verden, hvor alt er elektronisk, alt er kalkuleret, alt er industrialiseret, alt er forbrug, er der ikke plads til en type som Corto Maltese«.

På den anden side kunne der ikke sættes lighedstegn mellem det liv, Pratt førte, og Corto Malteses grænseløse frihed: »Corto Maltese er ikke min dobbeltgænger, for han lever et godt liv, et ukompliceret og spændende liv. Når han har et checkhæfte i lommen og ved besked med gådefulde, hemmelige steder, hvor der ligger en masse guldbarrer begravet, kan han bevæge sig omkring med

AFRIKA. Hugo Pratt som 14-årig sammen med sin far iført uniform fra 'Det Koloniale Afrikas Politi'. Fotoet er fra 1941, hvor Hugo Pratts far var officer i Mussolinis italienske kolonihær i Abessinien, det nuværende Etiopien. Hans far endte sine dage som krigsfange hos de engelske tropper. Privatfoto.

Top-10 over Hugo Pratt-album

Ti personlige favoritter – med danske titler og originalt udgivelsesår

Corto Maltese: 'Balladen om det fordømte hav' (1967). Ung kærlighed og en gådefuld munk i Sydhavet. Og Rasputin for fuld udblæsning.

Corto Maltese: 'De gådefulde laguner' (1971). Amazonas, Venedig og historien 'For guld, kejser og fædreland' – som skabt til et filmmanus.

Corto Maltese: 'Afrikas Horn' (1972). Første Verdenskrig i Østafrika. Beduiner, tyrkere, briter og shamaner og Cortos guddommelige replikskifter med en islamisk fundamentalist.

Corto Maltese: 'Det gyldne hus i Samarkand' (1980). Hæsbælende skattejagt i Centralasien med Corto og Rasputin på slap line.

Corto Maltese: 'I Sibirien' (1974). Corto og Rasputin på skattejagt i Manchuriet i tiden efter den russiske revolution.

Corto Maltese: 'Legenden om Venedig' (1977). Pratts mest italienske historie. Frimurere, italienske fascister og Kong Salomons smaragd i lagunebyen.

Corto Maltese: 'Tango' (1985). Ingen tvivl om, at Pratt tabte noget af sit hjerte til Argentina!

Jesuit Joe (1985). Gudesluk indianer i den canadiske vildmark – men Pratts halvindianer er ikke den sentimentale type.

Helvetia (1987). Hvis du troede, at Schweiz kun var banker, præcisionsure og friserede sæterbrug, så tro om.

største lethed. Jeg selv har ingen anden mulighed end at tegne i en fortrykt seriestribe på 30 x 22,5 centimeter, som jeg har med mig alle vegne.

Pratt evnede at orkestrere sine historier med masser af temposkift. Højdramatiske sekvenser skifter med poetiske og dvælende afsnit. Og de ofte meget præcise historiske rammer udelukkede ikke, at han sendte sine personer ind i okkulte miljøer og drømmeagtige sekvenser. Generelt bevægede historierne sig mere og mere i den retning: Hvor Pratt i de tidligere historier lader Corto bevæge sig rundt i en historisk forankret virkelighed, dog med overnaturlige elementer, blev de senere historier mere og mere udsyrede, mest markant i 'Mu' fra 1989, hvor Corto er på opdagelse i intet mindre end Atlantis-myten.

Hugo Pratt kunne fortælle historier i ord og billeder, så englens sang – også i smukke akvareller uden for seriestribens snævre rammer på 30 x 22,5 centimeter.

lorens.j.madsen@pol.dk

Hugo Pratt: 'På sporet af Corto Maltese'. Brandts Museum, 27. september 2019-2. august 2020

VILDE VEST. Albummet 'Fort Wheeling' fra 1962 viser Pratts passion for indianernes historie og verden.

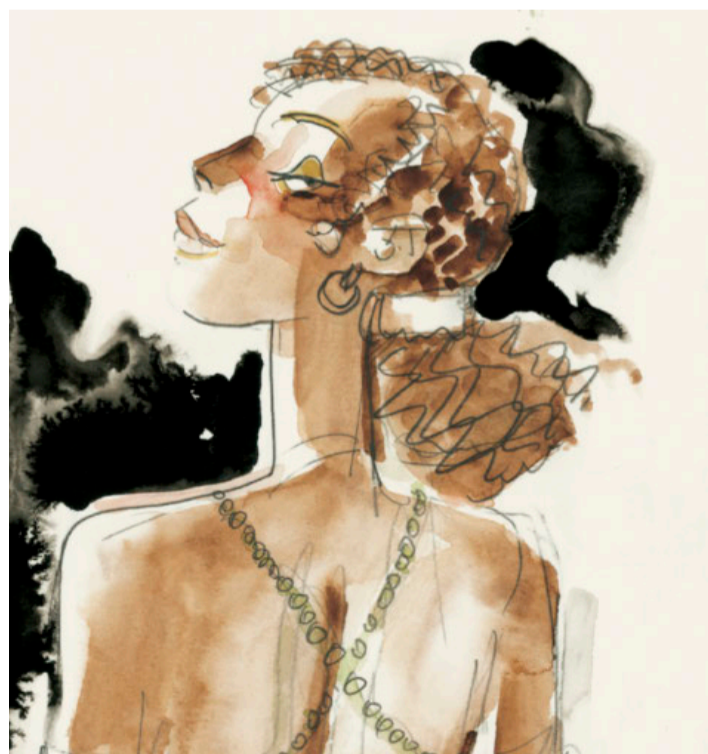
RASPUTIN. Figuren, opkaldt efter den russiske mystiker, dukker op igen og igen i Pratts historier som en tvetydig dobbeltspillet mester.

SELVPORTRÆT. Overløber Simon Girty i 'Fort Wheeling' er tegnet med Hugo Pratts eget ansigt.

SKØNHED I. Fra 'Djibouti-filerne', akvarel 1986. Hugo Pratts år i Afrika satte sine spor.

SKØNHED II. Fra 'Ørkenens skorpioner – Havbrisen', 1994. Tegninger: Hugo Pratt.